

birga, mahalliy korxonalar oldidagi ESG talablari rivojlangan mamlakatlar kompaniyalari talablari bilan solishtirilganda, ularning amaliy tayyorgarlik darajasi hali yetarli darajada shakllanmaganligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Friede G., Busch T., Bassen A. *ESG and Financial Performance // Journal of Sustainable Finance & Investment*, 2015.
2. United Nations. *Principles for Responsible Investment (PRI)*. New York, 2006.
3. Eccles R., Ioannou I., Serafeim G. *The Impact of Corporate Sustainability on Organizational Processes and Performance // Management Science*, 2014.
4. Grewal J., Serafeim G. *Research on Corporate Sustainability // Foundations and Trends in Accounting*, 2020.
5. MSCI. *ESG Ratings Methodology*. New York, 2023.
6. Sustainalytics. *ESG Risk Ratings Methodology*. Morningstar Sustainalytics, 2023.
7. OECD. *Corporate Governance and ESG Integration*. Paris, 2022.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston-2030" strategiyasi to'g'risidagi Farmoni. 2023.
9. PF-60-son Farmoni "2030 yilgacha yashil iqtisodiyotga o'tishni jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida". 11.09.2023. <https://lex.uz/docs/6600411>
10. PF-16-son Farmoni "O'zbekiston-2030 strategiyasini amalga oshirish bo'yicha davlat dasturi to'g'risida". 30.01.2025. <https://lex.uz/docs/7033820>

TURIZM SEKTORIDA INVESTITSIYA MUHITINI RIVOJLANTIRISHDA INSTITUTSIONAL INVESTORLARNING ROLI

Abdumurotov Shohruh Shavkat o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, PhD

Ismoilov Ozodbek Jo'rabekovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, talabasi

Annotatsiya. Mazkur tezis O'zbekiston turizm sohasining barqaror rivojlanishi hamda institutsional investorlarning investitsiya muhitini takomillashtirishdagi strategik rolini o'rganadi. Ish doirasida davlat siyosati orqali turizm infratuzilmasini rivojlantirish, hududlarning salohiyatini oshirish va xorijiy hamda mahalliy investitsiyalarni jalb etish jarayonlari tahlil qilinadi. Shuningdek, turizm yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish, madaniy meros obyektlarini saqlash va xususiy sektor bilan hamkorlikda rivojlantirish, raqamlashtirish orqali barqaror investitsiya muhiti yaratish masalalari yoritiladi. Mazkur jarayonda institutsional investorlarning roli turizm infratuzilmasini kengaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va mamlakatning global turizm maydonidagi raqobatbardosh mavqeini mustahkamlashda muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatib o'tiladi.

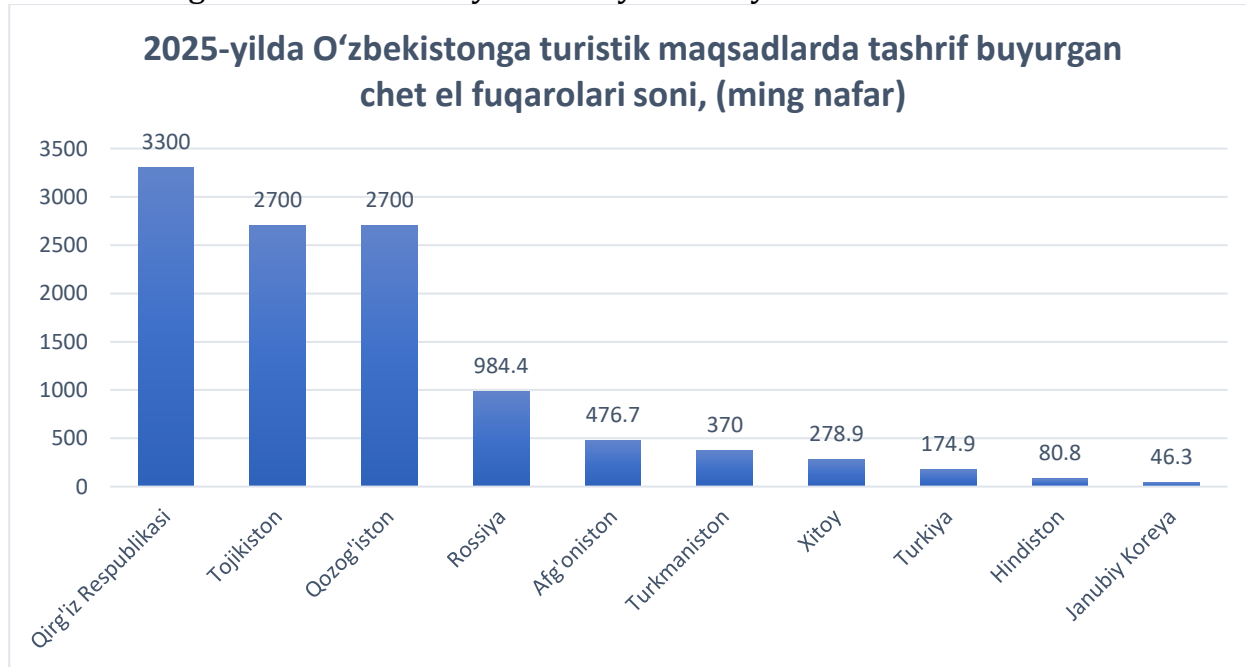
Kalit so'zlar: institutsional investitsiyalar, investitsiya muhiti, turizm siyosati, madaniy merosni boshqarish, turizm diversifikatsiyasi.

O'zbekiston turizm sohasi so'nggi yillarda mamlakat iqtisodiyotining strategik ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida izchil rivojlanmoqda. Boy tarixiy meros, tabiiy resurslar va madaniy salohiyat nafaqat ichki, balki xalqaro sayyohlarni jalb qilishda

muhim rol o'ynaydi. Shu bilan bir o'rinda, barqaror turizm rivoji xizmatlar sifati va infratuzilmani takomillashtirish, shuningdek, investitsiya muhitini yanada mustahkamlashni talab qiladi. Ushbu jarayonda institutsional investorlar turizm infratuzilmasini kengaytirish, hududiy va global raqobatbardoshlikni oshirish hamda yangi ish o'rinlarini yaratish orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi.

O'zbekiston dunyoda sayyohlar oqimi eng tez o'sayotgan TOP-7 mamlakatlar qatoriga kirib, 2025-yilda xalqaro turistlarni jalb qilish bo'yicha sezilarli o'sishni qayd etdi. Butunjahon turizm tashkilotining tahliliy ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatga tashrif buyurgan sayyohlar oqimi 2019-yil darajasiga nisbatan 73 foizga oshib, O'zbekistonning global turizm maydonidagi mavqeini mustahkamladi. Bu ijobiy tendensiya turizm infratuzilmasini rivojlantirish va xizmatlar sifati oshirish bilan birga institutsional va xorijiy investorlarni jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi, shuningdek, turizm loyihalariga sarmoya kiritish hamda hududiy va milliy iqtisodiy samaradorlikni oshirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.⁵⁷

Xususan, 2025-yil raqamlariga qaraydigan bo'lsak, O'zbekistonga kelgan chet ellik sayyohlar soni 11,7 millionni tashkil etib, bu ko'rsatkich avvalgi yilga nisbatan 46,8 foizga oshganini ko'rsatadi. Ushbu sezilarli o'sish mamlakat turizm sohasi infratuzilmasi va xizmatlar sifati modernizatsiya qilish bo'yicha olib borilayotgan keng qamrovli strategiyalar samarasi sifatida baholanadi. Turistlarning asosiy manbai bo'lgan Qirg'iziston, Tojikiston va Qozog'iston kabi qo'shni mamlakatlardan kelayotgan oqim mamlakat ichki transport va logistika tizimini takomillashtirish zaruratini ko'rsatadi, uzoq xorijdan keluvchi sayyohlar esa yuqori darajadagi mehmonxona va turistik xizmatlar segmentida investitsiya imkoniyatlarini yaratadi.

1-rasm. 2025-yilda O'zbekistonga turistik maqsadlarda tashrif buyurgan chet el fuqarolari soni

Manba: O'zbekiston Milliy statistika qo'mitasi, 2025-yil ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tayyorlangan.

⁵⁷ Butunjahon turizm tashkiloti, *World Tourism Barometer*, 2025.

Turistlar oqimining strukturasi tahlil qilish O'zbekistonning investitsion muhitini rivojlantirishda institutsional investorlarning rolini yanada yaqqol ko'rsatadi. Ya'ni, yaqin qo'shni mamlakatlardan keluvchi sayyohlar mehmonxona va turistik xizmatlar segmentida qo'shimcha kapital sarmoyasini talab qilsa, uzoq xorijdan keluvchi sayyohlar yuqori sifatli xizmatlar, innovatsion turistik markazlar va ilg'or infratuzilma yaratish bo'yicha institutsional sarmoyalarni rag'batlantiradi. Shu nuqtai nazardan, institutsional investorlar nafaqat moliyaviy resurslar, balki strategik boshqaruv, tajriba va ilg'or texnologiyalarni jalb qilgan holda turizm loyihalarini kengaytiradi, hududiy va milliy iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, yangi ish o'rinlari yaratadi hamda mahalliy tadbirkorlikni rivojlantirishga hissa qo'shadi.

O'rganishlarimiz natijasida, O'zbekistonga sayyohlar oqimining keskin oshishi viza rejimini soddalashtirish, transport va logistika tizimini takomillashtirish hamda samarali xalqaro marketing strategiyalarini amalga oshirish bilan bevosita bog'liqligi aniqlandi. Yangi mehmonxonalar, sayohat kompaniyalari va turizm mutaxassislari sonining sezilarli darajada ko'payishi mamlakat infratuzilmasini mustahkamlash bilan birga, O'zbekistonning jahon sayohat bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi. An'anaviy tarixiy markazlar Samarqand, Buxoro va Xiva bilan bir qatorda, ekologik va gastronomik turizmga bo'lgan qiziqishning ortishi mamlakatning turistik takliflarining diversifikatsiyalashuvini ko'rsatadi. O'zbekiston turizm sohasi milliy iqtisodiyotning strategik yo'nalishlaridan biri sifatida rivojlanmoqda va sohaga qaratilayotgan tizimli e'tibor mamlakatga tashrif buyuruvchi sayyohlar oqimining ortishiga olib kelmoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev rahbarligida amalga oshirilayotgan islohotlar hududlarning turizm salohiyatini oshirish va xorijiy hamkorlar bilan investitsiya loyihalarini jadallashtirishga qaratilgan dasturlar orqali izchil natijalar bermoqda. Qolaversa, ekoturizm, agroturizm, etnoturizm va ziyorat turizmi kabi yangi yo'nalishlarning rivojlanishi hududlarda infratuzilma hamda xizmatlar sifatini yaxshilash, logistika tizimini takomillashtirish, barqaror turizm salohiyatini shakllantirish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Mahalliy va xorijiy investorlarning turizm loyihalariga jalb qilinishi hududlarning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlaydi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va turizm infratuzilmasining sifat jihatidan rivojlanishini rag'batlantiradi. Qo'shma loyihalar mehmonxonalar, dam olish maskanlari, transport va logistika xizmatlari hamda zamonaviy turistik markazlar barpo etilishini ta'minlab, hududlarning global raqobatbardoshligini oshiradi. Turizm sohasida faoliyat yuritayotgan tadbirkorlar soni 2 mingdan oshgan bo'lib, xorijiy sayyohlar tashrifi ilk bor 10 milliondan oshdi. Hududlarda turizm va servis infratuzilmasi jadal rivojlanmoqda; o'tgan 8 yil davomida 6,5 milliard dollar sarmoya jalb qilinib, 130 mingta mehmonxona o'rni tashkil etildi. Shu bilan birga, 20 ta turizm qishlog'i faoliyat ko'rsatmoqda va Parkent tumanidagi "Oltin bel" cho'qqisida xalqaro standartlarga javob beradigan tog'-chang'i zonasi barpo etilmoqda.

O'zbekiston turizm sohasini rivojlantirish va hududlarning investitsiya salohiyatini oshirish maqsadida bir qator strategik chora-tadbirlarni amalga oshirish muhimdir. Hududlarning tabiiy, madaniy va tarixiy resurslarini hisobga olgan holda etno, gastronomik, agroturizm, ekoturizm, ziyorat va qishki turizm yo'nalishlarini diversifikatsiya qilish ichki va xorijiy sayyohlarni jalb qilish hamda hududlararo iqtisodiy integratsiyani mustahkamlash imkonini beradi. Shu bilan birga, turizm infratuzilmasini rivojlantirish, yangi mehmonxonalar, turistik markazlar va transport-logistika xizmatlariga xorijiy va institutsional investorlarni jalb qilish yangi ish o'rinlari

yaratish va hududiy hamda milliy iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi. Barqaror investitsiya muhitini shakllantirish maqsadida qonunchilikni soddalashtirish, elektron ruxsatnoma va vizalarni ta'minlovchi yagona interaktiv platformalarni joriy etish, raqamli xizmatlarni rivojlantirish tavsiya etiladi. O'zbekiston turizmini global bozorda targ'ib qilish uchun xalqaro ko'rgazmalar, sayohat haftaliklari va media-reklama kampaniyalarini kengaytirish, qo'shma loyihalarni amalga oshirish orqali xorijiy davlatlar bilan hamkorlikni mustahkamlash zarur. Qolaversa, turizm sohasidagi kadrlar tayyorligini oshirish, oliy ta'lim va kasb-hunar tizimlarida amaliyot va xorijiy stajirovkalarni tashkil etish, mahalliy kadrlar malakasini oshirish orqali xizmatlar sifatini yaxshilash mumkin. Nihoyat, turizm obyektlarini xususiy sektor bilan birgalikda rivojlantirish, daromadlarni raqamlashtirish va infratuzilmani yaxshilash orqali O'zbekistonning global turizm bozoridagi raqobatbardoshligini kuchaytirish mumkin. Tavsiya etilayotgan chora-tadbirlar mamlakatning turizm salohiyatini maksimal darajada ochish, barqaror investitsiya muhitini shakllantirish va iqtisodiy hamda ijtimoiy rivojlanishga hissa qo'shishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. *Prezident.uz. (2026). Hududlarning turizm salohiyatini oshirish va xorijiy investitsiya loyihalarini jadallashtirish bo'yicha videoselektor yig'ilishi.* <https://president.uz/oz/lists/view/8049>
2. *Milliy statistika qo'mitasi. (2026). 2025-yil O'zbekistonga kelgan turistlar statistikasi.* <https://stat.uz>
3. *United Nations World Tourism Organization (UNWTO). (2025). World Tourism Barometer, January–September 2025. Madrid: UNWTO.* <https://www.unwto.org>
4. *Mirziyoyev, Sh. (2023). O'zbekiston turizmini rivojlantirish strategiyasi va investitsiya imkoniyatlari. Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Matbuot Xizmati.*
5. *O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi. (2025). Milliy turizm salohiyatini rivojlantirish bo'yicha hududiy dasturlar. Toshkent: Turizm qo'mitasi.*
6. *World Bank. (2025). Uzbekistan Economic Update: Tourism and Investment Opportunities. Washington, D.C.: World Bank.* <https://www.worldbank.org>
7. *Asian Development Bank (ADB). (2025). Investment Climate Assessment: Uzbekistan. Manila: ADB.* <https://www.adb.org>
8. *Kadyrova, L., & Tashkentov, A. (2024). Tourism Infrastructure and Economic Development in Uzbekistan. Journal of Central Asian Studies, 18(2), 45–62.*
9. *OECD. (2025). Enhancing Tourism Investment in Emerging Economies: Uzbekistan Case Study. Paris: OECD Publishing.* <https://www.oecd.org>
10. *Rashidov, F. (2023). Institutsional investorlarning turizm sohasiga jalb qilinishi va barqaror iqtisodiy o'sish. Toshkent: Iqtisodiyot va Menejment jurnali, 12(4), 77–89.*

MOLIYA BOZORI ISHTIROKCHILARINING ESG REYTINGINI OSHIRISHDA DAROMADLAR HISOBINING SHAFFOFLIGINI TA'MINLASH MASALALARI

Davronova Dilnoza Damirovna

Samarqand iqtisodiyot va servis institute magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada korxonalarining ESG (ekologik, ijtimoiy va davlat) reytinglarini shakllantirishda moliyaviy shaffoflikning o'rni tahlil qilinadi. Ayniqsa, MHXS 15 standarti asosida daromadlarni tan olish korporativ boshqaruv sifatini baholashda asosiy indikator asoslab beriladi.